

Examen VWO

2015

tijdvak 2
woensdag 17 juni
9.00 - 12.00 uur

Latijn

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 21 vragen en een vertaalopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 76 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (tekstelementen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één tekstelement wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één tekstelement, dan wordt alleen het eerste tekstelement in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1

Regel 3-7 **Cogita** t/m **tenuerunt**

In een redevoering zegt Cicero het volgende over de Atheners:

“Bij hen zijn beschaving, wetenschap, religie, graan, recht en wetten ontstaan”.

Plinius' waardering voor Griekenland toont sterke overeenkomsten met wat Cicero over de Atheners zegt.

- 2p 1 a. Citeer uit de regels 3-7 (**Cogita** t/m **tenuerunt**) het Latijnse woord dat inhoudelijk overeenkomt met 'beschaving'.
b. Citeer uit de regels 3-7 (**Cogita** t/m **tenuerunt**) het Latijnse woord dat inhoudelijk overeenkomt met 'graan'.

Regel 13 **quae leges non victis sed petentibus dederit**

Deze formulering suggereert dat er in dit geval iets ongebruikelijks aan de hand is bij het overnemen van wetten.

- 1p 2 Leg uit wat blijkbaar gebruikelijk was.

Regel 10-15 **Nihil** t/m **est**

Cicero schrijft in een brief het volgende over de Grieken:

“Omdat we de leiding hebben over een volk dat niet alleen de beschaving kent, maar waarvandaan de beschaving, naar men veronderstelt, zich verbreid heeft naar andere volkeren, zijn we het zeker aan dat volk verplicht hen beschaafd te behandelen van wie we zelf de beschaving hebben ontvangen”.

'we de leiding hebben'

- 2p 3 a. Citeer het Latijnse woord uit de regels 10-15 (**Nihil** t/m **est**) dat hiermee inhoudelijk vergelijkbaar is.

'van wie we zelf de beschaving hebben ontvangen'

- b. Welk element van de beschaving noemt Plinius in de regels 12-15 (**Habe** t/m **est**)? Beantwoord de vraag in het Nederlands.

In de regels 15-17 (**Vides** t/m **tractari**) gebruikt Plinius een analogieredenering.

- 3p 4 a. Met wie stelt Plinius artsen (**medicis** regel 15) op één lijn? Beantwoord de vraag in het Nederlands.
b. Met wie stelt Plinius vrije mensen (**liberi** regel 16) op één lijn? Beantwoord de vraag in het Nederlands.
c. Beschrijf in eigen woorden welke conclusie Maximus volgens Plinius aan deze analogie moet verbinden.

Regel 18 **despicias**

- 1p 5 Leg uit op grond van welke overweging men volgens Plinius geneigd zou kunnen zijn om neer te kijken op de Grieken.

Regel 22 **quod velis**

- 1p 6 Beschrijf in eigen woorden wat Plinius concreet met **quod velis** bedoelt.

Regel 28 **Accedit quod tibi certamen est tecum**

- 1p 7 Beschrijf in eigen woorden welke overweging Plinius aanvoert om het ambt van Maximus als provinciebestuurder voor te stellen als een **certamen tecum**.

Regel 29 **Bithynia**

- 2p 8 a. Citeer het Latijnse woord uit de regels 31-35 (**Quo t/m laudem**) waarmee de bevolking van Bithynië nader wordt getypeerd.
b. Citeer het Latijnse woord uit de regels 31-35 (**Quo t/m laudem**) dat aanduidt hoe Maximus het bestuur over Achaia verkregen heeft.

Regel 28-29 **onerat t/m revexisti**

Deze regels worden door T. Peters als volgt vertaald:

“Want jij gaat gebukt onder de reputatie die je na je quaestuur zo glanzend uit Bithynië hebt meegenomen.”

De vertaler heeft de grammaticale structuur van het Latijn niet volledig overgenomen.

- 2p 9 a. Leg dit uit met betrekking tot **quaesturae tuae**. Ga in je antwoord in op zowel het Latijn als de vertaling.
b. Leg dit uit met betrekking tot **fama**. Ga in je antwoord in op zowel het Latijn als de vertaling.

Regel 31-35 **Quo t/m laudem**

In deze regels gebruikt Plinius een sententia.

- 2p 10 a. Formuleer in eigen woorden deze sententia. Baseer je antwoord op de regels 31-35 (**Quo t/m laudem**).

Plinius kondigt zelf aan dat het om een sententia gaat.

- b. Citeer het Latijnse tekstelement uit de regels 31-35 (**Quo t/m laudem**) waaruit dit blijkt.

Regel 36 **Haec**

- 1p 11 Waarbij is **Haec** het lijdend voorwerp?

- A **velim** (regel 36)
- B **credas** (regel 36)
- C **dixi** (regel 36)
- D **scripsisse** (regel 36)

Tekst 2

Regel 3 **non omnino immaturos perdidisse**

- 1p 12 Wanneer zou dit wél het geval zijn? Beantwoord de vraag in het Nederlands en baseer je antwoord op de regels 2-5 (**Solacia** t/m **custodio**).

Regel 1-5 **Confecerunt** t/m **custodio**

Plinius was zich ervan bewust dat slaven juridisch gezien geen rechten hadden.

- 2p 13 Citeer de twee (niet opeenvolgende) Latijnse woorden uit de regels 1-5 (**Confecerunt** t/m **custodio**) waaruit dit blijkt.

Regel 7-9 **Sed** t/m **induxit**

Deze regels worden door F.J. Brevet als volgt vertaald:

“Hoewel deze redenen tot troost mij rust hebben gegeven, heeft de menslievendheid, die mij tot deze toegevendheid heeft geleid, mij verzwakt en gebroken.”

De vertaler heeft de grammaticale structuur van het Latijn niet geheel overgenomen.

- 2p 14 a. Leg dit uit met betrekking tot **his solaciis**. Ga in je antwoord in op zowel het Latijn als de vertaling.
b. Citeer het Latijnse tekstelement waarvan ‘deze toegevendheid’ de vertaling is.

Regel 12 **homines non sunt**

Deze bewering is de conclusie van een syllogisme.

- 2p 15 Formuleer in eigen woorden de twee premissen die tot deze conclusie leiden. Baseer je antwoord op regel 9-13 (**Nec** t/m **egere**).

Regel 14-16 **Est** t/m **venia**

Deze regels worden door T. Peters als volgt vertaald:

“Er schuilt namelijk ook een zekere voldoening in treuren, vooral als je kunt uithuilen tegen de schouder van een vriend bij wie je tranen bij voorbaat waardering vinden of op zijn minst een excuus.”

- 2p 16 a. Op welk grammaticaal verschijnsel in het Latijn is de vertaling ‘je kunt uithuilen’ gebaseerd?
b. Citeer het Latijnse tekstelement waarop de vertaling ‘bij voorbaat’ is gebaseerd.

Tekst 3

Regel 2 **Romaene sitis**

Cicero constateert in het vervolg wat betreft deze mogelijkheid zowel een voordeel als een bezwaar.

- 2p 17 a. Beschrijf in eigen woorden wat dit voordeel inhoudt. Baseer je antwoord op het vervolg (t/m **habere** regel 7).
b. Beschrijf in eigen woorden wat dit bezwaar inhoudt. Baseer je antwoord op het vervolg (t/m **habere** regel 7).

Regel 8-9 ut t/m **possitis**

Deze bijzin valt uiteen in twee delen. Elk deel correspondeert met een tekstelement uit het begin van de brief.

- 2p 18 Citeer de twee desbetreffende Latijnse tekstelementen uit de regels 1-3 (**Considerandum** t/m **vestrum**).

Cicero dringt er bij zijn familieleden op aan om een beslissing te nemen. Hij suggereert hun een aantal manieren om tot een beslissing te komen.

- 2p 19 Beschrijf in eigen woorden twee van deze manieren. Baseer je antwoord op de regels 9-15 (**Mihi** t/m **Formiis**).

Cicero geeft in deze brief zijn familieleden opdrachten door middel van een variatie aan werkwoordsvormen.

- 3p 20 a. Citeer een Latijns woord dat een opdracht is in de vorm van een futurum.
b. Citeer een Latijns woord dat een opdracht is in de vorm van een gerundivum.
c. Citeer een Latijns woord dat een opdracht is in de vorm van een imperativus.

Algemeen

Het volgende citaat uit het werk van Plinius is niet ontleend aan de brieven maar aan een ander werk:

“Nu uw houding in rechtszaken. U bent streng en mild tegelijk, en die mildheid komt nooit voort uit zwakte. Tijdens rechtszittingen bent u er niet op bedacht de keizerlijke kas te verrijken”.

- 2p 21 a. Noteer de Latijnse titel van het werk waaraan het bovenstaande citaat ontleend is. Baseer je antwoord op de achtergronden van de teksten die je voor dit examen hebt gelezen.
b. Leg uit dat bovenstaand citaat inhoudelijk kenmerkend is voor het werk waaruit het afkomstig is.

Let op: de laatste opdracht van dit examen staat op de volgende pagina.

Tekst 4

38p Bestudeer Tekst 4 met de inleiding en de aantekeningen.
Vertaal de regels 1 t/m 10 in het Nederlands.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.